

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK OPONENTA PRÁCE

Téma práce : Trestní odpovědnost právnických osob ve zdravotnictví

Autor : Veronika Kováčiková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.

Oponent: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Rozsah práce: 102 stran

Datum odevzdání práce: 4. 2. 2021

1. Charakteristika tématu:

Jde o velmi aktuální a zároveň obtížný diplomní úkol na pomezí několika právních odvětví (občanského, trestního a medicínského práva). Současně se tato látka dotýká velmi rozmanitých problémů v rámci trestního práva (odpovědnost právnických osob, okolnosti vylučující protiprávnost, včetně svolení poškozeného a přípustného rizika, velmi různorodé trestné činy podle zvláštní části trestního zákoníku). Práce je vlastně úvodem do otázek trestní odpovědnosti z hlediska zdravotnického zařízení v ČR. Obsahuje však i zajímavé poznatky o trestním právu ve Velké Británii a Francii.

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

Autorka v předložené práci bohatě reflektuje proměny zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, pokud jde o možnou kriminalizaci zdravotnických zařízení. Za významnou považuje hlavně skutečnost, že napříště lze právnické osoby trestat i za delikty proti životu a zdraví, včetně jejich nedbalostních norem. Touto problematikou se však záběr práce zdaleka nevyčerpává. Autorka podrobným komentářovým stylem pojednává takřka o všech trestných činech, jejichž spáchání je u právnické osoby ve zdravotnictví myslitelné. Při svém výkladu autorka dovedně kombinuje poznatky ze soudní praxe s hypotetickými příklady. Některé části výkladu mají ráz podrobných kasuistik. Velkou pozornost autorka přirozeně věnuje ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 147-148 TZ.

Diplomantka v předložené práci velmi zdařile a erudovaně vysvětluje, co se rozumí postupem lege artis/non lege artis a vitium artis. V dodržení postupu lege artis autorka spatřuje základní vodítko pro zjištění tzv. objektivní míry opatrnosti u nedbalostních deliktů ve zdravotnictví. Diplomantka tu správně poukazuje na určité napětí vzhledem k zásadě nullum crimen sine lege. V rámci právních předpisů totiž nelze vytvořit podrobná formální pravidla, která by bylo možné mechanicky aplikovat na každý konkrétní případ zdravotnické péče. Autorka se proto zabývá tím, zda lze v našem pozitivním právu najít konkrétní ustanovení, která svým obsahem odpovídají požadavku „lege artis“. Diplomantka poukazuje na § 4 odst. 5 zákona o zdravotních službách, který užívá slovního spojení „náležité odborné úrovně“ poskytování zdravotních služeb „podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta“ a s ohledem na „konkrétní podmínky a objektivní možnosti“. Týž zákon navíc

zdravotnickým pracovníkům ukládá řídit se etickými předpisy [§ 49 odst. 1 písm. a) ZSS]. Dle autorky je z trestněprávních hledisek podstatná povinnost zařízení zajišťovat co nejvyšší možný standard zdravotní péče a odborný, správný a obvyklý postup. Současně však poukazuje na reálná ekonomická omezení konkrétního zdravotnického zařízení i celého systému zdravotní péče.

Pokud jde o postup non lege artis, nelze jej podle autorky ztotožňovat s pouhou chybou v diagnóze, pokud zároveň nebyla důsledkem závažného porušení postupů pro její určování. Diplomantka při svém výkladu vychází ze soudní praxe, podle níž jsou za non lege artis považovány postupy z diagnostického nebo terapeutického hlediska objektivně zastaralé nebo naopak neověřené, nedostatečně účinné či nebezpečné. Z hlediska zdravotnických zařízení poukazuje na rozmanité případy zanedbání zdravotního stavu pacienta. Mezi ně řadí různá opomenutí, včetně absenci konziliárních vyšetření, pozdní hospitalizace i neobstarání návazné péče. Kromě toho se zabývá i ryze technickými chybami a nedostatky (chyby v obsluze přístroje, nesprávné uskladňování látek způsobující jejich závadnost), ale také případy záměny pacientů nebo částí jejich těl. Postup non lege artis diplomantka pojímá poměrně široce, neboť sem zařazuje i chybnou spolupráci mezi zdravotníky a zdravotnickými týmy, by i nevhodné jednání s pacienty a závady v jejich poučení. Diplomantka dále vysvětluje pojem vitium artis („nedostatek umění“), který označuje za „kompromisní“, označující případy, kdy byl celkový postup při léčbě pacienta korektní a souladný s dosavadní úrovní odborných poznatků, ale došlo k určitému dílčímu nezdaru nebo omylu (přehlédnutí drobného skleněného střepu v ráně, protože jej rentgenový snímek neregistroval).

Autorka na vysoké úrovni zpracovává otázku informovaného souhlasu pacienta; v této souvislosti důvtipně připomíná, že právem pacienta je také informován nebýt, pokud si to sám nepřeje. Diplomantka však poukazuje na výjimky z tohoto pravidla, vyplývající z § 32 odst. 1 ZZS (pacient trpí nakažlivou nemocí); jestliže by poskytovatel zdravotní péče toto ustanovení nerespektoval, mohl by se dopustit šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti dle § 153 TZ. Diplomantka velmi správně rozlišuje informovaný souhlas od samotného aktu svolení s lékařským zákrokem. Připomíná, že písemná forma takového svolení je vyžadována pouze v některých případech, které konkrétně upravuje zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Jde především o komplikovanější nebo rizikovější zákroky. Diplomantka však v rámci prevence poskytovatelům zdravotních služeb doporučuje, aby písemný souhlas vyžadovali i při výkonech rutinnějších. Autorka se podrobně zabývá případy, kdy během invazivního zákroku vyvstane potřeba rozšíření souhlasu pacienta. Také si klade otázku, zda pouhá absence informovaného souhlasu může vést k trestní odpovědnosti poskytovatele zdravotnické služby, i tehdy, byl-li byl zákrok úspěšný. Drží se zde především názorů vyjádřených v pracích autorů Šusteka a Holčapka. V této souvislosti autorka zmiňuje také problematiku tzv. dříve vyslovených přání a eutanazie.

V zasvěceném výkladu o nedobrovolné hospitalizaci diplomantka přibližuje zdravotnické detenční řízení, včetně možnosti použití omezovacích prostředků proti pacientovi, který bezprostředně ohrožuje sebe či své okolí. Čtenář se dozvídá řadu aktuálních poznatků a praktických detailů z medicínské i soudní praxe. Za velmi zdařilou a k tématu relevantní považují také kapitolu věnovanou zdravotnické dokumentaci a ochraně osobních údajů.

Pokud jde o samu trestní odpovědnost právnických osob, vedle poznatků o jednotlivých trestných činech považují za přínosné výklady autorky o prevenci vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby a možnostech jejího vyvinění. Autorka zejména podává promyšlený rozbor ustanovení § 8 odst. 2 a 5 TOPO, pokud jde o přičitatelnost jednání zdravotnického pracovníka zařízení, které jej zaměstnává a možnostem právnické osoby zprostit se trestní odpovědnosti vynaložením veškerého úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat k zabránění protiprávního jednání.

Celkově tuto práci hodnotím jako velmi zdařilou pro vyváženost mezi teoretickými výklady a

konkrétními problémy a kasuistikami. Z celkového zpracování je patrná značná péle a zaujetí kandidátky zvoleným tématem. Při velkém rozsahu materie nelze autorce vytýkat určitou popisnost některých pasáží, resp. jejich poplatnost několika málo příručkám a učebnicím. Je zřejmé, že autorka nastudovala mnohem širší okruh pramenů, včetně množství časopiseckých článků a soudních rozhodnutí. Kandidátka na dobré úrovni ovládla tvorbu odborného textu, včetně metod explikace, analýzy a syntézy. Se svými prameny zachází korektním způsobem (poznámkový aparát vyhovuje normě akceptované PFUK). Dobře rozlišuje mezi přímou citací a parafrází; názory jednotlivých autorů či stanoviska soudů dovede navzájem konfrontovat a rozvinout vlastní úvahou. Stylistická úroveň práce je velmi dobrá.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Navrhuji, aby diplomantka shrnula své aktuální poznatky o trestní odpovědnosti poskytovatelů zdravotní péče za nynějšího nouzového stavu. Dále může odpovědět na následující otázky:

Co když soudní znalec- lékař v přípravném řízení potřebuje k vypracování znaleckého posudku zdravotnickou dokumentaci, kterou má v držení stíhaná PO? Má tato PO povinnost ji znalci na požádání vydat? Co když s vydáním nesouhlasí sám pacient nebo jeho pozůstalí?

Pacientka chtěla uspišit svoji estetickou operaci, aby se mohla snáze věnovat modelingu. Nabídla proto lékaři soukromé kliniky pohlavní styk za to, že její operaci provede už příští týden a mimo pořadí ostatních pacientů. Lékař s nabídkou souhlasil, ačkoli věděl, že příští týden nastupuje na dlouhodobou stáž v USA. Pacientka pak na operaci musela čekat ještě čtvrt roku.

Co označujeme jako tzv. ochranný kabátek a kdy může být pacientovi přiložen?

Co když by vynikající chirurg přišel operovat opilý? Jeho chirurgické dovednosti by však byly i ve stavu podnapilosti mnohem lepší než u chirurga průměrného, takže by riziko úmrtí pacienta bylo i za této situace o 20% nižší než obvykle. Pacient by však přece jen zemřel (posuďte z hlediska objektivních a subjektivních měřítek opatrnosti).

Mladý lékař se vrátil z praxe v Ugandě, kde si osvojil progresivní a velmi účinnou metodu léčby, která však u nás není dosud obvyklá. Lékař chtěl modernější léčebný postup využít u těžce chorého pacienta. Primářem oddělení mu však bylo nařízeno, aby postupoval metodou, která je běžná v jejich okresní nemocnici, i když je zjevně mnohem méně účinná, než metoda ugandská. Pacient zemřel. Posuďte.

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 12. února 2021

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

oponent diplomové práce